

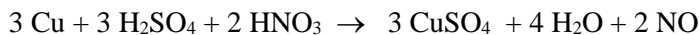
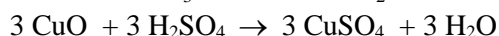
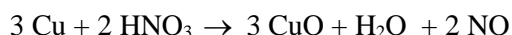
PŘÍPRAVA MODRÉ SKALICE $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$

Úvod

Kovy se liší svou reaktivitou vůči kyselinám a lze je podle toho rozdělit do dvou skupin: na ušlechtilé a neušlechtilé. Příkladem neušlechtilého kovu je železo, které se snadno rozpouští ve zředěné H_2SO_4 za vývoje plynného vodíku. Naopak, měď reaguje se stejnou kyselinou pouze, je-li dostatečně koncentrovaná a až po zahřátí. Dochází přitom k redoxní reakci, při níž je část kyseliny redukována na oxid siřičitý. Při této reakci se vodík nevyvíjí.

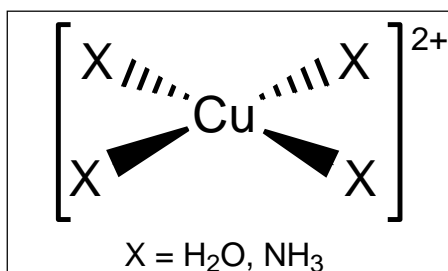

Takzvanou modrou skalici čili pentahydrát síranu měďnatého, $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$, můžeme však připravit výhodněji rozpouštěním mědi ve směsi kyseliny sírové a dusičné. HNO_3 zde slouží jako oxidační činidlo, ale vzniká sůl silnější kyseliny sírové:

Uvedený způsob přípravy modré skalice je výhodný zejména proto, že požadovaný produkt se tvoří v kvantitativním výtěžku a neobsahuje žádné vedlejší produkty.

Vlastnosti

Obr. 2 Struktura kationtu $[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_4]^{2+}$ v $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ a $[\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$ v $[\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]\text{SO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O}$

$\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ tvoří průhledné modré krystaly, které na vzduchu zvolna větrají za vzniku trihydrátu. Zahříváním nad teplotu 100°C dochází k odštěpení 4 molekul vody, které koordinují Cu^{2+} v komplexním kationu $[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_4]^{2+}$. Bezvodý CuSO_4 vzniká termickým rozkladem monohydrátu při teplotách nad 250°C . Zahříváním nad 655°C se potom CuSO_4 rozkládá na CuO a SO_3 . Ve vodě je skalice modrá dobře rozpustná.

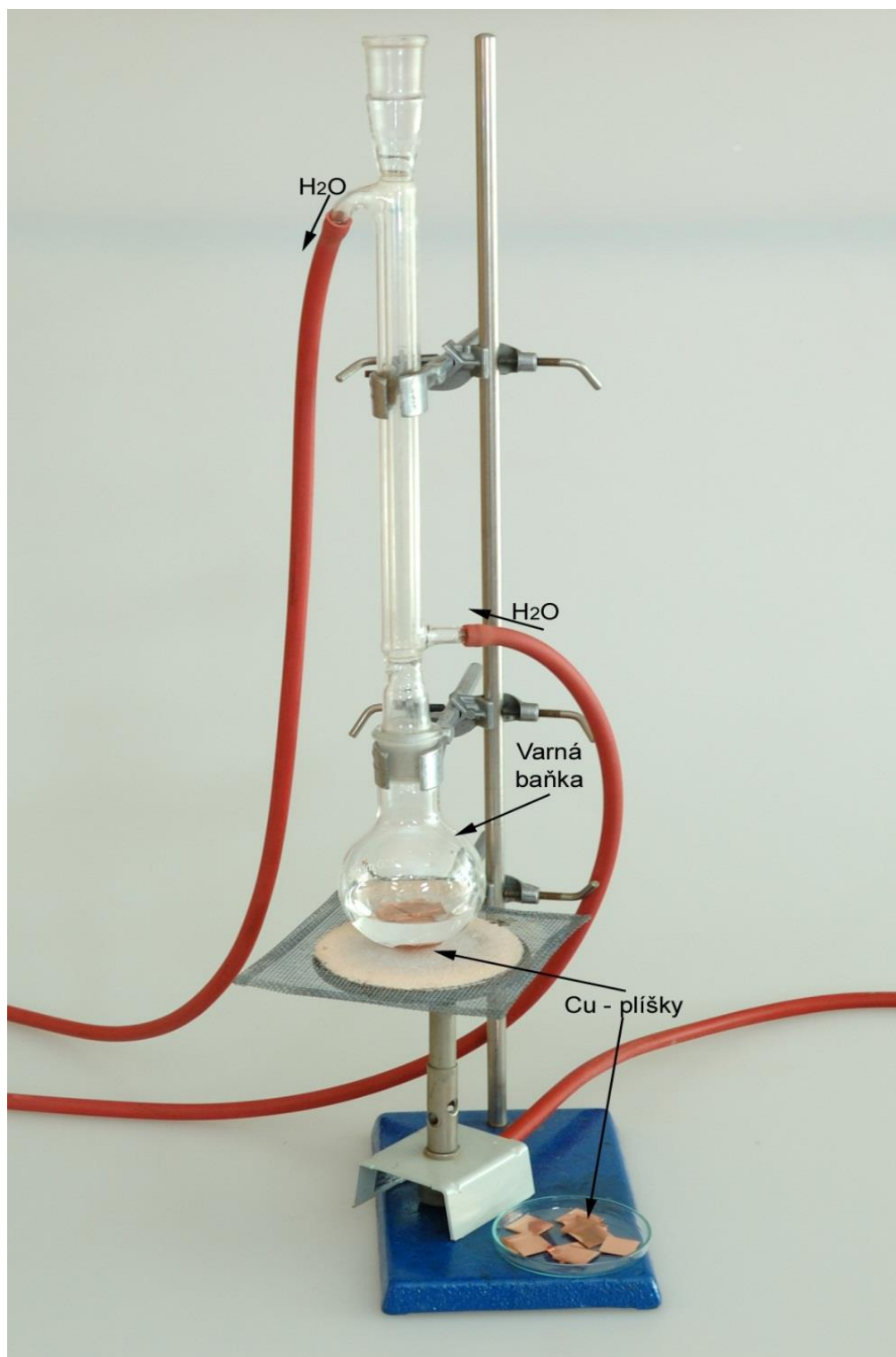
Úkoly

1. Vypočítejte potřebné množství zředěné H_2SO_4 (30%) a koncentrované HNO_3 65% ($\rho = 1,3913 \text{ g cm}^{-3}$) podle rovnice reakce pro navážku 10,00 g mědi. Při ředění H_2SO_4 vycházejte z 96% H_2SO_4 o hustotě $1,8355 \text{ g cm}^{-3}$. Množství HNO_3 použijte zvětšené o 50 %.
2. Vypočítejte teoretický výtěžek produktu této reakce pro navážku 10,00 gramů Cu.
3. Připravte skalici modrou a izolujte ji volnou krystalizací z vodného roztoku.
4. Zjistěte praktický výtěžek a porovnejte ho s teoretickým výtěžkem, při jehož výpočtu vycházejte ze skutečně zreagovaného množství Cu.

Pracovní postup

- Sestavte aparaturu podle obrázku 3.
- Přibližně 10,00 g na drobné plíšky nastříhané mědi opatrně (abyste nepoškodili sklo baňky) nasypete do varné baňky o objemu 250 cm^3 , přidejte směs 30% roztoku H_2SO_4 a 65% roztoku kyseliny dusičné, zvětšené o 50 %.

- Obsah baňky mírně zahříváte pod zpětným chladičem v digestoři asi 1 až 1,5 hodiny, dokud se objevují hnědočervené páry vycházející z chladiče. Jestliže se Cu přestane rozpouštět, přidejte do reakční směsi další přibližně 1 cm³ 65% HNO₃ a ještě povařte.
- Nezareagované kousky Cu z roztoku skalice modré odstraňte dekantací za horka, opláchněte vodou, osušte a zvažte.
- Roztok skalice ochlaďte v ledové lázni na teplotu 2–5 °C. Při chlazení míchejte roztok tyčinkou, abyste podpořili vylučování drobných krystalů CuSO₄·5H₂O.
- Vyloučené krystaly modré skalice odfiltrujte na Büchnerově nálevce, **důkladně** z nich odsajte matečný roztok a vysušte je rozložené v tenké vrstvě na filtračním papíru při laboratorní teplotě. Filtrát vylíjte do sběrné nádoby.
- **Řádně** vysušený produkt zvažte a uschovejte pro analýzu.

Obr. 3 Aparatura pro přípravu skalice modré